

Het boek 'Culturele diversiteit in de klas' is al 27 jaar actueel

Dit voorjaar verscheen bij uitgeverij Coutinho de zevende druk van *Culturele diversiteit in de klas*. In *Maatschappij & Politiek*, vakblad voor maatschappijleer, noemde Wolter Blankert dit boek een evergreen, want de eerste druk, toen nog *Intercultureel onderwijs in de praktijk* getiteld, kwam al uit in 1995. **HANS VAN DER HEIJDE, SASKIA OOSTERHOFF**

Dat de zevende druk sterk verschilt van die eerste van zeventwintig jaar eerder, zal niemand verbazen. Maar er zijn toch ook grote overeenkomsten. Wat tenminste deels voortvloeit uit het feit dat het doel dat de auteurs beoogden na te streven alle zeven drukken hetzelfde is gebleven. Dat doel laat zich kortweg weergeven als: *Leren zuiver om te gaan met verschillen en overeenkomsten tussen (groepen) mensen*.

Het woord leren heeft hier twee betekenissen: als leraar in spe dat zelf leren én leren hoe je dat als leraar kunt overbrengen op je leerlingen.

Dat die doelstelling niet is veranderd, moge het motto illustreren dat in alle drukken aan de tekst vooraf gaat en dat in vertaling luidt: 'begrijpen dat anderen anders zijn is een van de fundamenteën van beschaving'.

INDELING

Hoewel tussen 1995 en 2022 sommige hoofdstukken zijn verdwenen en andere toegevoegd, is de indeling in drie hoofddelen gehandhaafd gebleven. Het eerste deel is vooral demografisch van aard en beschrijft kenmerken van de Nederlandse bevolkingssamenstelling, waarbij de nadruk ligt op

beïnvloeding daarvan ten gevolge van migratie van vroeger en nu.

Terzijde, maar interessant genoeg om hier te vermelden: voor de meeste lezers is het een verrassing dat de getalsmatig grootste migratiebeweging in de recente geschiedenis van Nederland niet immigratie betreft, maar emigratie: tussen het einde van de jaren 1940 en het einde van de jaren 1950 emigreerden meer dan 500.000 Nederlanders naar Canada, de Verenigde Staten, Australië en Nieuw-Zeeland.

De demografische beschrijving van Nederland richt zich natuurlijk ook op het onderwijs. Verder gaat het eerste deel niet voorbij aan kwesties die de diversiteit van de bevolking ten gevolge van migratie in recente verleden met zich meebrengt. Ook wat dat betreft ligt de focus op het onderwijs.

Het laat zich raden dat dit eerste deel tussen 1995 en 2022 grondig is gewijzigd, om de simpele reden dat de Nederlandse samenleving in die jaren in allerlei opzichten is veranderd.

INZICHTEN

Het tweede deel behandelt aan de hand van breed aanvaarde sociaal-psychologische en sociologische inzichten hoe mensen zich gene-

raliserende beelden vormen van (groepen) anderen en oordelen en handelen op basis van die beelden. Zulke generaliserende beelden kunnen zich ontwikkelen tot stereotypen. Als het om groepen mensen gaat, worden het van generatie op generatie doorgegeven generalisaties die, ondanks een zeer gebrekkige relatie met de werkelijkheid, toch heel taai blijken. Als sprake is van een negatief, vijandig beeld worden zulke stereotypen zelfs tot vooroordelen, die vrijwel immuun zijn voor pogingen tot positieve beïnvloeding.

DIT JAAR VERSCHEEN
DE ZEVENDE DRUK VAN
EEN 'EVERGREEN'

Waar gehandeld wordt op basis van vooroordelen, dreigt vaak discriminatie. Net als rond stereotypen en vooroordelen heersen rond discriminatie veel misverstanden. Dit boek laat zien welke en laat vervolgens aan de hand van opdrachten, ontleend aan de actualiteit, lezers oefenen om correct te leren analyseren. Natuurlijk wordt

ingegaan op strategieën en tactieken die de leraar kan of moet aanwenden om discriminerende uitingen effectief tegen te gaan en onderliggende vooroordelen te bestrijden.

RELEVANTIE VOOR HET ONDERWIJS

Vanwege de relevantie voor het onderwijs krijgt het zogenaamde Pygmalion-effect de nodige aandacht. Ook leraren vormen stereotypen, bijvoorbeeld over de sociale en culturele achtergrond van hun leerlingen. Daar baseren zij verwachtingen op over leerprestaties van die leerlingen. Zonder zich daarvan bewust te zijn beïnvloeden die verwachtingen hun eigen gedrag zodanig, dat ze de verwachte leerprestaties daardoor zelf oproepen.

In het hoofdstuk over cultuur kiezen de auteurs voor een verfrissende, paradoxale benadering, of beter gezegd: twee, op het eerste gezicht onderling tegenstrijdige benaderingen. In de eerste stellen ze dat dé Nederlandse cultuur niet bestaat, omdat de échte Nederlander niet bestaat, in de tweede dat de Nederlandse cultuur wél bestaat, zij het dan als een combinatie van mentale programmeringen.

Na dit tweede deel volgt een intermezzo, waarin wordt nagegaan hoe het maatschappelijk debat over culturele diversiteit zich de afgelopen kwart eeuw heeft ontwikkeld. Voornaamste conclusies: (1) er is sprake van verharding en (2) het is een debat gebleven dat vooral gekenmerkt wordt door misverstanden en

waarin feiten en logica nogal eens worden genegeerd.

DE ROL VAN DE LERAAR

Hoewel in de eerste twee delen aan de hand van allerlei vragen en opdrachten de gang naar de onderwijspraktijk al zoveel mogelijk wordt gemaakt, staat die praktijk centraal in het derde, afsluitende deel.

Naast de rol van de leraar als kennisoverdrager worden in dit deel ook andere rollen van de leraar onderscheiden: normsteller en -handhaver, rechter, beoordelaar, begeleider en contactpersoon. Dankzij dat onderscheid is het mogelijk allerlei kwesties die zich voordoen in de dagelijkse onderwijspraktijk helder te analyseren en daarover beargumenteerde standpunten in te nemen.

De praktijk van het onderwijs betreft niet alleen de leraar in zijn of haar klaslokaal, maar ook de school als geheel. Het domein van de school behoort voor iedereen die zich daarbinnen bevindt een veilige haven te zijn. Dit boek gaat ook in op de vraag hoe de school dat kan garanderen.

In het laatste hoofdstuk worden methoden gepresenteerd, bedoeld om toegepast te worden in lessen en werkbijeenkomsten van pabo's en lerarenopleidingen. Daarbij komt ook werkplekleren aan de orde, met name in de vorm van opdrachten die tijdens werkplekleren kunnen worden uitgevoerd, waarna de resultaten in werkgroepen kunnen worden vergeleken.

Overigens geldt voor alle delen van deze zevende druk dat alle vragen en opdrachten zijn herzien en aansluiten bij de actuele maatschappelijke en onderwijspraktijk.

DE AUTEURS ZIJN TWEE VAN DE VIER SCHRIJVERS VAN HET BETREFFENDE BOEK. DE TWEE ANDERE AUTEURS ZIJN LUKK KAMPMAN EN KLAAS BRUIJN

